

Fikret ef. Pašanović

Jednačina sa obadvije poznate



Povodom

Iako je Božiji poslanik Muhammed, a.s., prije svoje smrti u 63. godini života bio kraće vrijeme bolestan, njegova smrt je ipak iznenadila i šokirala njegove sljedbenike. Čuvši za nju, većina je neutješno plakala. Hazreti Omer, bliski ashab - drug Poslanikov, kasnije drugi halifa, svima koji su se usuđivali izreći bolnu istinu prijetio je sabljom. "Poslanik nije mrtav, on je samo privremeno otišao, kao što je Musa, a.s. bio odsutan od svoga naroda 40 dana. (*aluzija na kur'ansko kazivanje, po kome je Musa, a.s., po Božijem naređenju, 40 dana bio odsutan od svoga naroda. U njegovom odustvu, oni su napravili zlatno tele i počeli mu se klanjati.*), Pootkidaće nečije ruke i noge kad se vrati" - govorio je. Kada je hazreti Ebu Bekr, kasnije prvi halifa, koji je bio odsutan u vrijeme Poslanikove smrti, po povratku čuo vijest, otišao je i lično se uvjerio da je Poslanik preselio na ahiret. Potom je izašao i obratio se prisutnima, rekavši: "Ko je obožavao Muhammeda - neka zna da je on umro, a ko je obožavao Allaha - naka zna da je On Živi koji ne umire!" Onda je proučio 144. ajet iz poglavlja Alu 'Imran: "Muhammed je samo poslanik. I prije njega je bilo poslanika. Zar ćete se, ako on umre ili ubijen bude, vratiti stopama svojim? Ko se vrati stopama svojim, Allahu nimalo nauditi neće. A Allah će nagraditi zahvalne."

Fikret ef. Pašanović:
Jednačina sa obadvije poznate

Tek nakon toga, muslimani su došli sebi. Pričajući kasnije o ovim događanjima, hazreti Omer veli: "Tako mi Allaha, kao da nikada ranije nisam proučio ovaj ajet".

Gornja epizoda je bila najpodesnija ilustracija stanja "džamijskih redova" nakon ovogodišnjih lokalnih izbora i, kako to neki vole reći, pobjede jedne političke opcije, odnosno poraza druge. Nisam sklon eufemizmima, pa ću prvu nazivati pravim imenom - SDP, a i drugu - SDA (druge stranke su bile puki statisti koje je režiser mimo njihovog znanja još prije snimanja izbacio iz scenarija). Stoga sam tu epizodu i

iskoristio u prvoj postizbornoj hutbi¹. Povod su, pak, bili poluozbiljni nagovještaji da će se već od tog petka džemat na džuma-namaz u početi smanjivati. To se, sad za sad nije dogodilo, a moja optimistična predviđanja su da se on može samo povećati. Računam da nisu tačni zlobni komentari kako su mnogi dolazili u džamiju isključivo iz političkih pobuda, a računam da će oni koji, opet, po vlastitim tvrdnjama nisu iz istih pobuda dolazili, najzad zauzeti svoje mjesto u saffu.

Sve rečeno služi kao uvod za izricanje poneke na račun odnosa političkih stranaka prema vjeri i vjerskim zajednicama i vjerskim službenicima.

I obrnuto.

Neće biti ni riječi o nacionalnom, socijalnom i ekonomskom programu, niti o tome ko je profiter, ko korumpiran, ko pobjegulja i sl. Cjeloviti programi političkih stranaka (SDA) i partija (SDP) me kao građanina interesuju u određenoj mjeri. Njihov dio koji se tiče odnosa prema vjeri i vjernicima, pa time i vjerskoj zajednici i njenim službenicima me *itekako* interesuje. Nisam ih iščitavao, ali sam skoro ubjeđen da na papiru nema velikih, možda nikakvih suštinskih razlika. Razlike, očito je, postoje u glavama članova i simpatizera.

Počnimo redom, od SDP, koji je stariji, jer baštini "svijetle" tekovine SKJ i njegove prethodnice KPJ. "Uz suho gori i sirovo", veli narod; uz "svijetle" tekovine idu i tamne mrlje, kojih se u ostavinskom postupku svi velikodušno odriču. Jedna od njih je svakako nečastan odnos prema vjeri i vjernicima. On se nije iscrpljivao samo na floskulama tipa "opijum za narod", već je imao sasvim konkretno utjelovljenje u izgonu i marginaliziranju vjere i vjernika iz javnosti, progonjenju, uhođenju i šikaniranju vjernika, posebno vjerskih službenika. Kako to plitkoumni vole istaknuti, ni tada nikome nije branjeno da vjeruje, ali je takav pojedinac svojim prakticiranjem vjere sam potpisivao osudu na lišavanje bilo kakve društveno relevantne uloge i

položaja (istini za volju, postojali su rijetki primjerci koji su kao ikebana s ponosom pokazivani sumnjičavcima). Slabljenjem sistema, slabio je i pritisak na vjeru, otvaranjem prema svijetu otkrivena su vrata svim građanskim slobodama, pa i vjerskim. Mladi pamte period u kome su živjeli, stariji malo više, oni kojima je bilo dobro i lijepo to i pamte, oni drugi pamte nešto drugo...

Na prvim slobodnim i demokratskim izborima, tako ih svi nazivaju, među pobjednicima je bila i SDA, koja se od početka predstavila kao stranka muslimanskog kulturno-povijesnog kruga. Među programske ciljeve na visoko mjesto je stavila i zaštitu i promoviranje vjerskih sloboda i sve drugo što uz to ide. U rukovodstvu su bili ljudi koji su bili deklarirani vjernici i nije bilo razloga da im se ne vjeruje. Logično je bilo da oni koji pamte vremena stege i opresije sa simpatijama gledaju na tu stranku. Kasnije se ta podrška vjeri počesto svodila samo na verbalna očitovanja. Nekakva zaljubljena djevojka je nekada mladiću za koga je



¹ Autor je glavni imam Medžlisa Islamske zajednice Gračanica i imam i hatib Ahmed-pašine (Bijeće) džamije u Gračanici.

znala da joj laže rekla: "Ja znam da ti meni lažeš, ali samo nastavi, meni je to lijepo barem čuti." Istina je da su vjernici po prvi puta udahnuili zrak punim plućima, ali zraka nije nedostajalo ni drugima. I vjerovanje je steklo pravo građanstva i javnosti. Nije bilo ni nekog izraženog revanšizma, barem ne širih razmjera. A imalo se mnogo toga raskusurati.

Ni programski dokumenti SDP nisu, po prirodi stvari, mogli sadržavati ništa što miriše na gušenje vjerskih i drugih sloboda. Problem je ostao u glavama ljudi, barem dijela njih, koji su se napismeno odrekli gore spomenutih sramnih mrlja prošlosti, ali im je u podsvijesti ostalo žal, kao nekome ko ima neku slabu njevu koja ga samo košta, jer plaća porez na nju, ali mu je žal odreći je se, jer je ipak njegova. "Najgore je imati pa nemati" - veli jedna poslovice. Izgubivši vlast i ono što uz nju ide (obično slast, barem sprva), bili su kivni na one koji su je osvojili, često ih poistovjećujući sa vjerom i vjerskom zajednicom (islamom i IZ, pošto govorimo samo o "bošnjačkim" strankama, kako ih neki drugi nazivaju). Idealan spoj da se racionalizira podsvjesna averzija.

...Agresija...

...A onda dolaze ovi nedavno održani lokalni izbori. U arsenalu predizbornih obećanja, prijatniji i ašikovanja zvanično se nije igralo na vjersku ili protivvjersku kartu (više se podrazumijevalo ko je *za*, a ko *protiv*). Ali članstvo i simpatizeri ne ostaju skrštenih ruku: zapjenušano se arlauče kako od izbora nema više selama, nema vjeronauke, nema čak ezana (Ataturk je pokušao samo da ga prevede na turski), nema više krpa na glavi, nema gradnje džamija (kao da smo namirili one koje su četnici porušili)... A onda u nekim mjestima postizborna pobjednička dizanja tri prsta i prijatnje klanjem, pečenje "klemponja" ili, kako to lucidno nazva jedan novinar, "ideološka prasetina"... Bezbeli da se vjerski službenici i zajednica koju personi-

ficiraju, pa vjerujem i većina, kako se obično kaže, vjernika u najmanju ruku nelagodno osjećaju.

Čemu to i kome to sve?

Skratimo: Onoga trenutka kada se stranke i partije okane nasrtaja na vjeru, pretače potreba da vjerski službenici indirektno (nikada to nisu radili skroz direktno) sugeriraju svojim džematlijama da glasaju za one koji uvažavaju ono što oni jesu, a protiv onih koji to pljuju i gaze. Izgovori da to čine neodgovorni pojedinci su nikakvo opravdanje, jer postoji nešto što se zove partijska disciplina, postoji javna osuda, javna ograda, javno pokazivanje da se cijene i osjećaju svojim i vrijednosti vjere kao dio opšteljudskih vrijednosti.

U džamiji niko nikoga ne pita u kojoj je stranci, najčešće ni da li plaća godišnji doprinos za finansiranje IZ. Nema ni rezervacija u ovom ili onom saffu.

Od SDP-ovih zaklinjanja u Evropu i zaštitu ljudskih prava očekujemo samo najbolje: to za nas znači izučavanje vjeronauke, bez obzira kako je nazvali (mada taj Zapad i ta Evropa, kao dominantno kršćanski, izučavaju kršćanstvo, usputno i najčešće krivo dajući i poneku informaciju o islamu), povratak vakufskih dobara bezdušno opljačkanih od zakonitih vlasnika i davanje vjeri časnog mjesta u društvu, onakvog kakvo ona ima u civiliziranom svijetu. A tamo je normalno čak i da se prilikom preuzimanja najviših državnih funkcija zaklinje na svetu knjigu, da na dolarskim novčanicama koje su simbol ekonomske stabilnosti piše "In God we trust" (U Boga vjerujemo), da vojne jedinice imaju vjerske dušebrižnike (pa i u SFOR-u)...

Ponekad mi se čini, daj Bože da nisam u pravu, da bi neki sve ovo objeručke i preko noći ostvarili da između riječi *vjera* upotrijebljene u ovom tekstu i riječi *islam* ne stoji znak jednakosti. On im nekako ne djeluje evropski! Ne mislim na znak jednakosti...



Adela Behr Vukić, Mrtva priroda, 1930.